

Analiza mogućnosti praćenja tranzicije na tržište rada diplomiranih s veleučilišta i visokih škola kombiniranjem podataka visokih učilišta, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje

Sažetak

Zapošljivost zauzima središnju ulogu u većini strateških dokumenata zemalja članica EU-a kao refleksija modela inkluzivnosti na tržište rada. U području obrazovnih politika zapošljivost je istaknuta kao jedna od komponenti funkcionalne prilagodbe obrazovnoga sustava potrebama tržišta rada. Posebno je to izraženo u stručnim studijima kod kojih se, za razliku od sveučilišnih studija, stjecanje vještina prepoznatljivih na tržištu rada postavlja kao primarni cilj. Stoga je zapošljivost primarni cilj prema kojem treba usmjeravati daljnji razvoj i profil ustanova u području visokog obrazovanja koje izvode stručne studije.

Zapošljivost predstavlja individualnu karakteristiku pojedinca koja je posljedica dinamičke interakcije individualnih karakteristika, osobnih prilika, uvjeta na tržištu rada i drugih kontekstualnih činitelja. Zbog toga se na zapošljivost može utjecati modeliranjem formativnih procesa pojedinca (obrazovanje, neformalno učenje, razvoj vještina i poduzetnosti, radne vrijednosti i kultura rada), kao i mjerama koje utječu na kontekstualne činitelje kao što su politike zapošljavanja ili regulacija tržišta rada.

U nedostatku sustavnih istraživanja o položaju visokoobrazovanih osoba na tržištu rada u Hrvatskoj, primarni cilj ove analize bio je provjeriti kvalitetu i primjenjivost administrativnih izvora podataka u ocrtavanju tranzicije iz visokog obrazovanja na tržište rada osoba koje su završile stručne studije na veleučilištima i visokim školama u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2008. do 2013. godine. Usmjerenost na stručne studije na veleučilištima i visokim školama proizlazi iz potrebe da se oslika uspjeh procesa binarizacije visokog obrazovanja koji je sustavno provoden od bolonjske transformacije sustava visokog obrazovanja, a koji danas stručnim studijskim programima na preddiplomskoj i diplomskoj razini obuhvaća gotovo 65.000 studenata.

U sklopu ove studije analizirane su vjerojatnosti zapošljavanja, vertikalna usklađenost uz podudaranje radnog mjesta s razinom stečene kvalifikacije te horizontalna usklađenost uz podudaranje radnog mjesta i obrazovnoga područja studija. Ovi pokazatelji, primijenjeni na osobe koje su stekle kvalifikacije na veleučilištima i visokim školama, poslužili su za utvrđivanje mogućnosti sustavnog praćenja i analiza uspješnosti tranzicije u svijet rada osoba koje su završile studijske programe na stručnim i sveučilišnim programima visokih učilišta u Republici Hrvatskoj.

Pri provedbi analize korišteni su podatci visokih učilišta, Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje i Hrvatskoga zavoda za mirovinsko osiguranje te ona obuhvaća osobe koje su stekle kvalifikaciju na preddiplomskome ili diplomskome stručnom studiju na 38 veleučilišta i visokih škola.

Rezultati provedenih analiza upućuju na manje vjerojatnosti zapošljavanja i dugo razdoblje nezaposlenosti diplomiranih s veleučilišta i visokih škola. Tako tek pet godina nakon diplome vjerojatnost ostanka u nezaposlenosti pada na vjerojatnost od deset posto. Pri tome većina osoba koje su u vrijeme diplomiranja zaposlene uglavnom ne mijenja svoje radno mjesto, što upućuje na malen utjecaj stečene kvalifikacije na položaj na tržištu rada. Varijacije u vjerojatnostima zapošljavanja uglavnom su vezane uz opseg prethodne zaposlenosti pa su tako osobe koje su diplomirale u sklopu obrazovnoga područja zdravstva i socijalne skrbi (s naglaskom na studijske programe sestrinstva) imale najveću vjerojatnost zapošljavanja, dok su osobe koje su diplomirale u ostalim obrazovnim područjima uglavnom imale manju vjerojatnost zapošljavanja.

U analizi usklađenosti zaposlenja sa stečenom kvalifikacijom profilirala su se područja s velikom transferabilnošću u druga područja kao što su informatika i usluge, gdje mnogi nalaze zaposlenje izvan svog područja studija, dok drugu krajnost predstavljaju studiji sestrinstva u sklopu kojih osobe u većini slučajeva ostaju raditi u području obrazovanja. U pogledu priznavanja razine stečene kvalifikacije, uglavnom se osobe zapošljavaju na radnim mjestima na kojima se traži niža razina obrazovanja od razine kvalifikacije koju su osobe stekle. Iako postoje očekivanja da će više obrazovani pojedinci unaprijediti svojim znanjem i vještinama posao koji rade, to ovisi o definiciji radnog mjesta i motivaciji pojedinca da ustraje na tome radnome mjestu prije nego što potraži neki drugi posao.

Izneseni podatci pružaju tek parcijalni uvid u ishode na tržištu rada osoba koje su završile studij na veleučilištima i visokim školama u promatranom razdoblju, ponajprije zbog ograničenja u korištenom skupu podataka koja se odnose na nepotpuni obuhvat podataka i nedovoljan broj pokazatelja koji bi omogućili cjelovitiji uvid u tranziciju iz sustava obrazovanja na tržište rada.

Unatoč navedenim ograničenjima u korištenom skupu podataka, ovakav pristup analizi zapošljivosti na osnovi administrativnih podataka o osobama koje su diplomirale na visokim učilištima i njihova položaja na tržištu rada, uz unaprjeđenja obuhvata i povećanje broja deskriptora, predstavlja koristan analitički postupak koji bi mogao pružiti empirijski uvid u ishode na tržištu rada visokoobrazovanih osoba, kao i usklađenost studijskih programa s potrebama tržišta rada. Također, empirijski podatci proizašli iz ovakvog pristupa analizi zapošljivosti mogu poslužiti kao osnova za kreiranje obrazovnih politika utemeljenih na dokazima.